

Sygn. akt VII U 354/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 lipca 2016 r.

**Sąd Okręgowy Warszawa - Praga w Warszawie VII Wydział Pracy
i Ubezpieczeń Społecznych**

w składzie:

Przewodniczący SSO Renata Gąsior

Protokolant Urszula Kalinowska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 13 lipca 2016 r. w Warszawie

sprawy D. M.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w W.

o rentę rodzinną

na skutek odwołania D. M.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w W. z dnia 10 grudnia 2015 r., znak: (...)

oddala odwołanie.

UZASADNIENIE

W dniu 18 stycznia 2016 r. **D. M.** złożyła za pośrednictwem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddziału w W. odwołanie

od decyzji ww. organu rentowego z dnia 10 grudnia 2015 r. znak:(...) w przedmiocie odmowy prawa do renty rodzinnej po zmarłym w dniu 11 sierpnia 2015 r. ojcu R. M.. Odwołująca zaskarżyła decyzję w całości i wniosła o jej zmianę poprzez przyznanie jej prawa do renty rodzinnej po zmarłym ojcu.

W uzasadnieniu odwołania D. M. wyjaśniła, że komisja lekarska ZUS orzeczeniem z dnia 19 listopad 2015 r. uznała ją za osobę niebędącą całkowicie niezdolną do pracy. W ocenie ubezpieczonej stanowisko komisji zostało wydane z pominięciem okoliczności w postaci istniejącej od urodzenia niepełnosprawności, potwierdzonej orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności

z dnia 22 kwietnia 2015 r. Ubezpieczona wskazała, że ze względu na charakter dysfunkcji możliwe jest zatrudnienie jej wyłącznie w warunkach pracy chronionej, czego konsekwencją jest znacznie ograniczony udział na konkurencyjnym rynku pracy. Odwołująca zaznaczył również,

że zatrudnienie w aktualnej formie, mając na względzie wysokość dochodu oraz jego czasowy charakter nie pozwala na osiągnięcie poziomu egzystencji zbliżonego do sytuacji sprzed śmierci ojca, a w tej sytuacji przyznanie jej renty rodzinne stanowiłaby dla niej formę kompensaty utraconych środków.

W odpowiedzi na odwołanie z dnia 18 lutego 2016 r. **Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w W.** wniósł o oddalenie odwołania D. M. na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c.

Uzasadniając swoje stanowisko w sprawie organ rentowy wyjaśnił, że w toku postępowania zainicjowanego wnioskiem odwołującej z dnia

24 sierpnia 2015 r. została ona skierowana na badanie przez komisję lekarską ZUS, która orzeczeniem z dnia 19 listopada 2015 r. ustaliła, że badana nie jest niezdolna do pracy. W tych okolicznościach organ rentowy stwierdził, że odwołująca nie spełnia warunków do przyznania jej renty rodzinnej określonych w art. 68 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach, co czyni decyzję zasadną i zgodną z prawem.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

D. M., urodzona w dniu (...), od dzieciństwa cierpi na lekkie upośledzenie umysłowe, przejawiające się dysfunkcją poznawczą, zaburzeniami nastroju i koncentracji oraz nerwowością, a także stanami depresyjnymi (dokumentacja medyczna odwołującej k. 21 a.s., opinia biegłego psychiatry z 01.05.2016 r. k. 24 a.s.).

W czerwcu 1997 r. odwołująca została zaliczona do trzeciej grupy inwalidzkiej. Z kolei od 17 lutego 2012 r. D. M. zaliczono

do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności i jako odpowiednie zatrudnienie wskazano pracę w warunkach chronionych (wypis z treści orzeczenia komisji lekarskiej k. 3 tom I a.r., orzeczenie o stopniu niepełnosprawności z 22.04.2015 r. k. 8 tom III a.r.)

W związku ze stwierdzoną dysfunkcją odwołująca realizowała naukę w systemie szkoły specjalnej. Posiada wykształcenie zawodowe jako cukiernik przemysłowy, nigdy jednak nie podjęła zatrudnienia w wyuczonym zawodzie – pracowała między innymi jako pomoc kuchenna w szpitalu oraz na poczcie przy rozdzielaniu listów (orzeczenie kwalifikacyjne nr (...) k. 2 tom I a.r., zaświadczenie z (...) w S. k. 21 a.r. tom V, świadectwo ukończenia szkoły podstawowej k. 23-25 tom V a.r.).

W dniu 25 sierpnia 2015 r. odwołująca D. M. złożyła do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddziału w W. wniosek o rentę rodzinną po jej zmarłym w dniu 11 sierpnia 2015 r. ojcu R. M. (wniosek o rentę rodzinną k. 1-17 tom V a.r., kopia odpisu skróconego aktu zgonu R. M. k. 19 tom V a.r.).

W toku postępowania prowadzonego przez organ rentowy D. M. została skierowana na badanie przez lekarza orzecznika ZUS, który orzeczeniem z dnia 12 grudnia 2015 r. uznał, że odwołująca nie jest całkowicie niezdolna do pracy. Stanowisko lekarza orzecznika ZUS potwierdziła komisja lekarska ZUS orzeczeniem nr (...) z dnia 19 listopada 2015 r. W oparciu o powyższe stanowiska organów orzeczniczych Zakład Ubezpieczeń Społecznych uznał, że odwołująca nie spełnia warunków do otrzymania renty rodzinnej określonych w art. 68 ust. 1 pkt 3 ustawy emerytalnej i wydał w dniu 10 grudnia 2015 r. skarżoną decyzję znak: (...) na mocy której odmówił przyznania jej prawa do renty rodzinnej (orzeczenie lekarza orzecznika ZUS z 12.10.2015 r. k. 27 tom V a.r., orzeczenie komisji lekarskiej ZUS z 19.11.2015 r. k. 29 tom V a.r., skarżona decyzja ZUS z 10.12.2015 r. k. 31 tom V a.r.).

D. M. złożyła odwołanie od powyższej decyzji, inicjując tym samym niniejsze postępowanie (odwołanie k. 2 a.s.).

Postanowieniem z dnia 15 marca 2016 r. Sąd dopuścił dowód z opinii biegłego sądowego lekarza specjalisty psychiatrii celem ustalenia,

czy odwołująca się jest zdolna czy też całkowicie lub częściowo niezdolna do pracy zarobkowej, ze szczególnym wskazaniem daty powstania tej niezdolności, czy jest to niezdolność trwała czy okresowa, a jeżeli okresowa to na jaki okres, a także czy niezdolność powstała do ukończenia 16 lat,

do ukończenia nauki w szkole jeśli przekroczyła 16 lat życia, nie dłużej jednak niż do osiągnięcia 25 lat, czy odwołująca się jest zdolna czy też niezdolna

do samodzielnej egzystencji oraz czy wskazane jest zajęcie stanowiska przez biegłego innej specjalności (postanowienie z 15.03.2016 r. k. 9 a.s.).

Odwołująca od stycznia 2008 r. leczy się w (...) w L. z rozpoznaniem: zespół depresyjny, upośledzenie lekkie.

W trakcie leczenia odwołująca była apatyczna, nerwowa, labilna emocjonalnie, doskwierał jej okresowy brak chęci do działania oraz zaburzenia uwarunkowane sytuacyjnie. Stosowano leczenie farmakologiczne, odwołująca zażywała leki

m. in. wenlafaksynę, sertralnę, dixepinę. Podczas ostatniej wizyty w Poradni w październiku 2015 r. odwołująca skarżyła się na obniżony nastrój i pogorszone samopoczucie oraz spowolniały tok myśli (dokumentacja medyczna odwołującej k. 21 a.s., opinia biegłej psychiatry z 01.05.2016 r. k. 24 a.s.).

Aktualnie odwołująca mieszka z matką, pomaga jej w prowadzeniu gospodarstwa domowego wykonując czynności takie jak robienie zakupów czy też pomoc w gotowaniu. Odwołująca ma znajomych i spotyka się z nimi. Obecnie nie pracuje (opinia biegłej psychiatry z 01.05.2016 r. k. 24 a.s.).

Podczas badania odwołującej w dniu 1 kwietnia 2016 r., przeprowadzeniu wywiadu oraz po zapoznaniu się z dokumentacją medyczną załączoną do akt sprawy biegła sądowa lekarz psychiatra w opinii z dnia 1 maja 2016 r. rozpoznała u odwołującej upośledzenie umysłowe w stopniu lekkim oraz zaburzenia nastroju i adaptacyjne. W ocenie biegłej początek naruszenia sprawności organizmu miał miejsce w dzieciństwie, a nasilenie dolegliwości powoduje częściową niezdolność do pracy zawodowej. Z przyczyn psychiatrycznych odwołująca nie jest całkowicie niezdolna do pracy zawodowej ani do samodzielnej egzystencji (protokół badania lekarskiego z 01.04.2016 r. k. 22-23 a.s., opinia biegłej psychiatry z 01.05.2016 r. k. 24 a.s.).

Sąd Okręgowy ustalił powyższy stan faktyczny w całości na podstawie dowodów z dokumentów załączonych do akt niniejszej sprawy oraz z uwzględnieniem opinii biegłej sądowej z zakresu psychiatrii M. L.. Dowody zgromadzone w sprawie nie były kwestionowane przez strony i nie budziły zastrzeżeń Sądu, wobec czego zostały uznane w całości za wiarygodne.

Dowody z dokumentów stanowiły dokumentację medyczną D. M. załączoną do akt sprawy i akt rentowy, jak również dokumenty urzędowe organu rentowego. Dokumenty medyczne odwołującej zawierały podstawowe informacje o doskwierających jej schorzeniach oraz historię ich leczenia, a ich wartość należy podkreślić w kontekście źródła informacji dla biegłej sądowej powołanej w niniejszej sprawie.

Mając na względzie charakter schorzeń dolegających odwołującej Sąd w toku postępowania dopuścił dowód z opinii biegłej sądowej z zakresu psychiatrii M. L.. Biegła powołana w sprawie sporządziła swoją opinię na podstawie dokumentów medycznych odwołującej załączonych do akt sprawy i akt rentowy oraz po przeprowadzeniu wywiadu i badania lekarskiego na jej osobie. Sposób sporządzenia opinii nie budził zastrzeżeń Sądu – biegła dokonała wszechstronnej analizy zdrowia odwołującej w zakresie swojej specjalności w oparciu o fachowe źródła medyczne i szczegółowo odniosła się do postawionej przez Sąd tezy dowodowej. Strony nie kwestionowały waloru dowodowego opinii biegłej, wobec czego, w kontekście prawidłowości jej sporządzenia, Sąd uznał przedmiotową opinię za istotny element ustalenia stanu faktycznego, w całości podzielając wnioski prezentowane przez biegłą.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie D. M. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 10 grudnia 2015 r. znak: (...) było niezasadne i jako takie podlegało oddaleniu.

Zaistniały pomiędzy stronami spór w niniejszej sprawie koncentrował się wokół prawa D. M. do świadczenia w postaci renty rodzinnej po zmarłym ojcu R. M..

Instytucja renty rodzinnej została uregulowana w przepisach ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2015 r. poz. 748 ze zm.). Zgodnie z art. 65 ust. 1 i 2 ustawy o emeryturach i rentach renta rodzinna przysługuje uprawnionym członkom rodziny osoby, która w chwili śmierci miała ustalone prawo

do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy lub spełniała warunki wymagane do uzyskania jednego z tych świadczeń. Przy ocenie prawa do renty rodzinnej przyjmuje się, że osoba zmarła była całkowicie niezdolna do pracy. Z kolei w myśl art. 68 ust. 1 ustawy emerytalnej prawo do renty rodzinnej mają dzieci własne, dzieci drugiego małżonka i dzieci przysposobione:

- 1) do ukończenia 16 lat,
- 2) do ukończenia nauki w szkole, jeżeli przekroczyły 16 lat życia, nie dłużej jednak niż do osiągnięcia 25 lat życia, albo
- 3) bez względu na wiek, jeżeli stały się całkowicie niezdolne do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolne do pracy w okresie, o którym mowa w pkt 1 lub 2.

Jak wynika z cytowanych powyżej przepisów, otrzymanie świadczenia z tytułu renty rodzinnej jest możliwe w sytuacji spełnienia przesłanek określonych w ustawie. Zainteresowany musi być uprawnionym członkiem rodziny zmarłego, któremu przysługiwało prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy. Uprawnionym na gruncie wskazanej wyżej ustawy jest między innymi dziecko zmarłego, któremu renta rodzinna po zmarłym rodzicu przysługuje w trzech przypadkach. Ze względu na okoliczności niniejszej sprawy istotny jest ostatni z przypadków określony w art. 68 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach. Literalna wykładnia tego przepisu prowadzi do wniosku, że przesłanka w nim określona jest spełniona w dwóch sytuacjach mogących wystąpić niezależnie od siebie. I tak, możliwe jest przyznanie renty rodzinnej bez względu na wiek, jeśli dziecko jest całkowicie niezdolne do pracy i samodzielnej egzystencji, lub też jest całkowicie niezdolne do pracy i niezdolność ta powstała przed ukończeniem przez dziecko 16 lub 25 roku życia.

W niniejszej sprawie bezspornym jest, że D. M. spełniała przesłankę uzyskania renty rodzinnej wynikającą z art. 65 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach. Jest ona bowiem córką zmarłego R. M., a więc członkiem jego rodziny, co wynikało wprost z przedłożonej do akt rentowych kopii odpisu skróconego zgonu. Poza sporem pozostawała również kwestia prawa R. M. do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy bądź spełnianie przez niego warunków wymagane do uzyskania jednego z tych świadczeń w chwili jego śmierci – okoliczność ta nie była kwestionowana przez organ rentowy.

W niniejszej sprawie organ rentowy opierając wskazane w skarżonej decyzji rozstrzygnięcie na stanowiskach organów orzeczniczych ZUS, które zgodnie wskazywały na brak podstaw do uznania odwołującej za całkowicie niezdolną do pracy, stwierdził, że ubezpieczona nie spełnia przesłanek koniecznych do przyznania jej prawa do renty rodzinnej. Na stanowisku przeciwnym stanęła odwołująca, kwestionując zarówno zasadność skarżonej decyzji jak i prawidłowość oceny jej stanu zdrowia dokonanej przez organy orzecznicze ZUS oraz wskazując, że jest osobą o orzeczeniu umiarkowanej niepełnosprawności i nie jest w stanie pracować w innym miejscu pracy niż w zakładzie pracy chronionej. W tych okolicznościach, biorąc pod uwagę wiek odwołującej na dzień orzekania (43 l.), należało rozważyć, czy spełnia ona kryteria określone w art. 68 ust. 1 pkt. 3 ustawy o emeryturach i rentach. Główną kwestią wymagającą rozważenia na niniejszej sprawie było więc ustalenie, czy D. M. jest osobą niezdolną do pracy oraz do samodzielnej egzystencji, jakiego rodzaju jest to niezdolność i kiedy powstała. Dokonanie stosownych ustaleń w powyższym zakresie wymagało, w kontekście schorzeń dolegających odwołującej, zasięgnięcia przez Sąd informacji specjalnych z zakresu psychiatrii.

Niezdolność do pracy jest kategorią ubezpieczenia społecznego łączącą się z całkowitą lub częściową utratą zdolności do pracy zarobkowej z powodu naruszenia sprawności organizmu bez rokowania jej odzyskania po przekwalifikowaniu (art. 12 ustawy emerytalnej). Przy ocenie stopnia

i trwałości tej niezdolności oraz rokowania, co do jej odzyskania uwzględnia się zarówno stopień naruszenia sprawności organizmu, możliwość przywrócenia niezbędnej sprawności w drodze leczenia i rehabilitacji, jak i możliwość wykonywania pracy dotychczasowej lub podjęcia innej oraz celowość przekwalifikowania zawodowego, biorąc pod uwagę rodzaj i charakter dotychczas wykonywanej pracy, poziom wykształcenia, wiek i predyspozycje psychofizyczne ubezpieczonego (art. 13 ust. 1 ustawy emerytalnej) (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 28 stycznia 2004 roku, II UK 222/03). Przepis

art. 12 powołanej wyżej ustawy rozróżnia dwa stopnie niezdolności do pracy – całkowitą i częściową. Zgodnie z ust. 3 w/w przepisu częściowo niezdolną

do pracy jest osoba, która w znacznym stopniu utraciła zdolność do pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji. Z kolei całkowita niezdolność

do pracy polega na utracie zdolności do wykonywania jakiejkolwiek pracy. Przesłanka niezdolności do jakiejkolwiek pracy odnosi się do każdego zatrudnienia w innych warunkach niż specjalnie stworzone na stanowiskach pracy odpowiednio przystosowanych do stopnia i charakteru naruszenia sprawności organizmu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 grudnia 2000 r., II UKN 134/00 i z dnia 7 września 1979 r., II URN 111/79).

Z kolei zgodnie z art 13 ust. 5 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych niezdolność do samodzielnej egzystencji

to spowodowana naruszeniem sprawności organizmu konieczność stałej

lub długotrwałej opieki i pomocy drugiej osoby w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych. Zgodnie z ugruntowanym orzecznictwem pojęcie

to ma szeroki zakres przedmiotowy, obejmuje bowiem opiekę oznaczającą pielęgnację, a więc zapewnienie ubezpieczonemu możliwości poruszania się, odżywiania, zaspokajania potrzeb fizjologicznych, utrzymywania higieny osobistej a także pomoc w załatwianiu elementarnych spraw życia codziennego, takich jak robienie zakupów, uiszczanie opłat czy składanie wizyt u lekarza. Niezdolność do samodzielnej egzystencji ma więc wymiar podwójny, dotyczący zarówno podstawowych czynności dotyczących własnej osoby, jak i czynności życia codziennego. Orzeczenie niezdolności do samodzielnej egzystencji wymaga niemożności samodzielnego wykonywania tych czynności łącznie na obu wskazanych płaszczyznach.

Przechodząc do rozważań, mając na uwadze cytowane wyżej przepisy oraz ich ugruntowaną w orzecznictwie wykładnię, Sąd oparł się przede wszystkim na treści opinii biegłej sądowej psychiatry powołanej w niniejszej sprawie. Biegła w sposób jednoznaczny wskazywała na okoliczności dotyczące stanu zdrowia ubezpieczonej, które w ocenie Sądu miały istotne znaczenie

dla rozstrzygnięcia kwestii stanowiącej istotę sporu. Odwołująca od urodzenia cierpi na upośledzenie umysłowe w stopniu lekkim, przejawiające się

w zaburzeniach koncentracji, nastroju, dysfunkcji poznawczej oraz okresowymi stanami nerwowymi i depresyjnymi. Stan zdrowia odwołującej stanowił podstawę do zakwalifikowania jej do specjalnego trybu nauczania, który odwołująca ukończyła w stopniu średnim. Odwołująca leczy się w (...) od 2008 r. i od tamtej pory pozostaje w kontakcie

z lekarzami w ramach konsultacji, podejmowała również leczenie farmakologiczne. W czerwcu 2012 r. odwołująca została zaliczona

do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności do 2018 roku.

W ocenie Sądu schorzenie na które odwołująca cierpi od dzieciństwa nie naruszają jej stanu zdrowia w stopniu uzasadniającym stwierdzenie, że pozostaje ona całkowicie niezdolna do pracy. Biegła psychiatra powołana w niniejszej sprawie oceniła stopień dolegliwości odwołującej jako powodujący częściową niezdolność do pracy zawodowej, a dowody zebrane w sprawie potwierdzają ocenę biegłej. Stwierdzone u odwołującej objawy związane z dolegającymi jej schorzeniami takie jak zaburzenia koncentracji czy nastroju zdaniem Sądu

nie pozostają bez wpływu na jej zdolność do podjęcia i wykonywania pracy, jednakże całkowicie tej zdolności nie wykluczają. Z materiału dowodowego zebranego w sprawie wynika, że w przeszłości odwołującej udawało się podjąć zatrudnienie i wykonywać pracę jako pomoc kuchenna w szpitalu czy

też na poczcie. Co prawda odwołująca miała pewne problemy z utrzymaniem zatrudnienia, jednakże okoliczności te w większości przypadków wynikały z czynników zewnętrznych, takich jak przedłużająca się choroba czy też redukcja etatów, a nie jej ogólnym stanem zdrowia pozostającym w ścisłym związku z rozpoznaną u niej dysfunkcją. Sąd miał również na względzie, że odwołująca zdobyła wykształcenie zawodowe jako cukiernik przemysłowy, jednakże nigdy w tym zawodzie zatrudnienia nie podjęła, co pozwala przyjąć, że odwołująca ma pewne, choć ograniczone, możliwości poszukiwania i znalezienia zatrudnienia na konkurencyjnym rynku pracy.

Materiał dowodowy nie dostarczył również podstaw do stwierdzenia, że odwołująca jest niezdolna do samodzielnej egzystencji. Jak bowiem wynika z wywiadu przeprowadzonego przez biegłą, odwołującą, mimo niechęci do działania, jest w stanie podejmować czynności w zakresie realizowania nie tylko swoich podstawowych potrzeb, lecz również podstawowych potrzeb jej matki oraz prowadzonego wspólnie gospodarstwa domowego. Odwołująca pomaga matce, na której utrzymaniu pozostaje, w zajmowaniu się domem – chodzi na zakupy, sprzęta, pomaga przy gotowaniu. Znamienny w ocenie Sądu jest fakt, że odwołująca jest w stanie sama wychodzić z domu i spotykać się ze znajomymi, na co sama wskazała podczas wywiadu przeprowadzonego przez biegłą psychiatrę. Dowody zebrane w sprawie nie dają natomiast podstaw do przyjęcia, że odwołująca ma ograniczone możliwości w zakresie samodzielnego zaspokajania potrzeb fizjologicznych, utrzymywania higieny osobistej czy też załatwianiu elementarnych spraw życia codziennego.

Wobec powyższych okoliczności w ocenie Sądu brak w materiale dowodowym podstaw do stwierdzenia, że odwołująca spełnia warunki do otrzymania renty rodzinnej po zmarłym ojcu określone w art. 68 ust. 1 pkt 3 ustawy emerytalnej. Stwierdzenie częściowej niezdolności do pracy oraz częściowej niezdolności do samodzielnej egzystencji nie jest bowiem wystarczające do uznania, że przesłanki określone we wskazanym wyżej przepisie zostały spełnione. Niewykazanie możliwości zakwalifikowania odwołującej jako osoby spełniającej przesłanki określone w art. 68 ust. 1 pkt 3 ustawy emerytalnej skutkowało uznaniem decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych za rozstrzygnięcie znajdujące podstawę w rzeczywistym stanie rzeczy i jako takie prawidłowe oraz zgodne z prawem.

Wobec powyższych okoliczności, cytowanych przepisów prawa oraz przeprowadzonych rozważań Sąd oddalił odwołanie D. M. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddziału w W. z dnia 10 grudnia 2015 r. znak: (...) jako niezasadne, o czym na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. orzekł w sentencji wyroku.

Zarządzenie: (...)

(...)